

Hangsúly

Köztudomású, hogy a magyarban a szó elején van a hangsúly. Ez azt jelenti, hogy ha egy magyar szót – beszédösszefüggéseiből kiragadva – önállóan kiejtünk, akkor az első szótagját nagyobb nyomatékkal képezzük, tehát a hangsúly az első szótagra esik.

Ha azt mondom: *Viszont hallásra...* – akkor ezt folytatnom kell, ti. hogy mit veszek tudomásul hallásra (amit például látásra nem). A telefonban vagy a rádióban búcsúzáskor így kell hangsúlyozni: *Viszonthallásra!*

A mondatnak lehet főhangsúlya és több kisebb hangsúlya, de semmiképpen **nem hangsúlyos minden szó**.

A hangsúlyozásnak részint értelemkiemelő, részint ritmikai szerepe van. A túl kevés nyomaték egyhangúvá teszi a beszédet, a túl sok hangsúly viszont fontoskodás érzetét kelti, és fárasztó: ugyanúgy lankad tőle a figyelem, mint az egyhangú, hangsúlytalan beszédétől.

Különösen zavaró, ha valaki még a hosszabb szavak belsejében is hangsúlyt helyez el, például külön hangsúlyozza az igét és az igekötőt. Pl. *össz-sze-kuszálódott*.

Aki mindent hangsúlyoz, nem hangsúlyoz semmit.

A kevés vagy rossz helyre került hangsúly is zavart okoz (l. a következő, Tagolási hibák c. fejezetben).

A **kérdőszó** rendszerint főhangsúlyos. Idegen hatásra terjed az a hiba, hogy nem a kérdőszót hangsúlyozzák (és emelik meg), hanem a mondatnak valamelyik tartalmi elemét:

- o Melyik kabátot veszed föl? Mikor megyünk a Balatonra?
- o Mit lehet most csinálni?

Az ilyenfajta kérdezés csak akkor helytálló, ha előzménye van, és a kérdés szembeállítását fejez ki, vagy kiegészítést kér; például:

**Tudom, estélyi ruhát veszel, de milyen kabátot veszel rá?
Igaz, nyaraltunk már a hegyekben, de mikor megyünk a Balatonra?**

A kiemelést ebben az esetben a szórend változtatásával is meg tudjuk oldani:

A Balatonra mikor megyünk? ¹

Közkeletű tévedés, hogy a **mutató névmás** mindig hangsúlyos. Valóban hangsúlyos, ha nyomatékosan rámutatunk valamire, vagy több közül kiválasztunk egyet. Pl.

Ezt az inget kerestem már régóta.

Nem hangsúlyos azonban, ha a fontos közlendőt másik szó hordozza.

Ezt a súlyos tévedést mivel magyarázod?

A jelzői alárendelő mondat rámutató szava csak akkor hangsúlyos, ha kijelölő jelzői a mellékmondat. Ilyenkor a rámutató szó rendszerint a főmondat élén áll:

Azt az inget kérem, amelyik a kirakatban van.

Ha azonban a rámutató szó csupán utal a (nem kijelölő jelzői) mellékmondatra, akkor helytelen hangsúlyozni. Ilyen a Fölösleges rámutatás című fejezetben szereplő példa:

Őt áldozatot követelt az a robbantás, amelyet palesztin merénylők egy áruházban követtek el.

A **névelő** a magyarban nem hangsúlyos, kivéve az ilyen indulatos felkiáltásokban: A mindenit! A betyárját! A nemjóját!

Újabban egyre gyakrabban fordul elő, hogy a határozott névelőt az őt követő főnévi elemmel vagy szerkezettel egybeejtik, s így a névelőre toódik át a hangsúly:

- o A-szimfóniát a-londoni filharmonikusok játsszák.
- o A-pénteki találkozón megegyeztek.

A legfontosabb, hogy a hangsúly és az értelem összhangban legyen!

¹ Vö. a Hanglejtés c. fejezettel!